

DESCUBRINDO A ILLA DE ONS – “A ILLA” –

Por: J.M. Mosquera G.

Cando neno, soía pasarme moitas horas sentado nalgunha das rochas que separan as praias de Portocelo e de Mogor, contemplando como a tarde ía cubrindo co seu manto de púrpura reberetado de infinitos ocasos os delicados, case femininos, contornos das illas Ons.

Eses atardeceres crearon naquela mente xuvenil, un mundo de fantasía no que se amontoaban os tesouros, coma o do pirata Benito Soto, o dos vikingos e os moitos que obtiveran os mouros Muza e Almanzor ó longo das súas razzas galegas. Ó final convencínme que aquelas remotas fantasías terían que estar materializadas nalgún lugar de aquelas remotas illas que cerraban o horizonte, visible e visionario á vez, así que me prometín ir a elas e solucionar o enredo mental no que me metera. Como non había catamarán nin embarcación turística que fixera a ruta ; que tempos maravillosos ! non podería cumprir os meus desexos de embarcarme nunha épica odisea como un don Quijote alevín. A única posibilidade de conseguir a viaxe pasaba por visitar o amarradoiro das embarcacións de pesca, o chamado *cementerio* de Marín pois de alí partían, cara ó confín da ría, as chamadas de tantos xeitos: racús, artes,

xeiteiros, . . . derivadas das traineras, trañas, etc. ; con tripulación maioritariamente de xoves remeiros, nenos aínda . . . Con néboa pechada, impresionaba escoitar a aproximación dunha destas embarcacións polo ruído in crescendo dos remos e arquexos, formando unha melodía única pola cal todo o mundo sabía de que embarcación se trataba.

Por aquel entón, o amarradoiro no facía gala algunha ó seu tétrico alias senón todo o contraio pois era o lugar máis buliciosos que se poida un imaxinar. Alí, nos días de bo sol, entre outras actividades relacionadas coa pesca do *burasito* e o movemento comercial do sal, carbóns e tellas, practicábase o baño, a maioría usando o mesmo traxe de baño co que a súa nai o trouxera a este mundo. Alguén tiraba ó mar prateados *patacos* que os rapaces mergulladores non deixaban nin chegar ó fondo e, desta maneira, o máis destre conseguía os suficientes dous reais como para poder asistir ás sesións continuas do cine Quiroga. Desde galiñeiro, por suposto. Pero volvendo ó fío da narración, a miña intención era solicitar a algún dos patróns o permiso para embarcar coma pasaxeiro na súa traña, que me deixase na illa e que me recollese á volta das faenas pesqueiras. Menos mal que

por pura timidez nunca me atrevín a formular tan absurda petición, polo que me librei do lóxico mofa que se organizaría entre os das bancadas e da conseguinte fuxida baixo unha chuvia de graxentos magrasos.

Pasados os anos, conseguín, ó fin, pisar por primeira vez a meta daquelas ilusións e fíxeno sobre a illa maior. Sen necesidade de letreiros indicadores que dan a sensación de que alguén está espiándote, controlando cada un dos pasos que dás, puiden libremente percorrela en toda a súa extensión. A occidente, o lado ignoto, a rompente salvaxe, os abrazos da morte entre o paroxismo do naufragio. A oriente, a ría acollidora e o morno fogar. Só os

Cormorán Moñudo

MAQUIEIRA

PESCA DEPORTIVA

Plaza de España, 4
Teléf.: 986 851 814

PONTEVEDRA

que navegan poden sentir eses cambios no ánimo que se experimenta ó cruzar, polo mar, a sutil liña de separación entre ambas vertentes. Os que entran na ría, de alivio inmenso; os que atrás a deixan, o desacougo do abandonado. Hoxe en día estes sentimentos desapareceron case por completo debido ó avance da tecnoloxía naval: potentes motores, medios de salvamento, aloxamentos, entrepot, . . . pero non é difícil remontarnos cara atrás no tempo e imaxinar cales serían as sensacións, cada un coa súa íntima carga persoal, daqueles nenos remeiros ou as dos mariñeiros que tripulaban os fráxiles pesqueiros de madeira e carbón ó arrombar cara os afastados caladoiros do norte.

A illa, de doado percorrido, ten uns cinco quilómetros de longo por aproximadamente un e medio na parte de maior anchura. Tanto a parte norte como a sur, están rematadas con cabos ou puntas que conforman as pinzas dalgún esqueiro xigante. Ambas son residencia de gran cantidade de aves mariñas, notándose de ano en ano a baixa de exemplares do arao, afogado entre as mallas dos traidores trasmallos rochedos.

A superficie é limpa, con toxal moi tupido, por debaixo do cal séntense corricar centos de coellos. Tamén, e como

non, fai acto de presenza o pinus pinaster da repoboación forestal. Aves de caza tamén as hai, e moitas e tamén boas, pero o difícil é poder poñelas na cazola. A agricultura dos illeiros é precaria, menos que de pura subsistencia, debido precisamente ás prohibicións de caza de aves e coellos.

A calquera hora do día e da noite poden contemplarse marabillosas vista desde calquera punto do cantil costeiro aínda que hai que andar precavidos pois un paso en falso e precipitámonos por algún dos ocos que se producen por caída de material cando as ondas baten con forza. Non hai maior pracer que escoitar, na soidade da noite, o rouco rumor dos temporais de poñente, aínda que para algúns tal pracer só o perciben se están ben agochados nunha cálida cama.

Como se indicou, o contorno occidental é moi difícil de percorrer debido á brusca acción do mar que o moldea a dentelladas, en contraposición á liña recta da outra vertente que non ten que soportar os fortes vendavais do SW ou do NW. En comparación coa sufrida orografía das súas veciñas do sur, as Ons parecen proceder dalgún lugar de prateiras illas das que se desprenderan para derivar cara ó seu actual empozamento.

A parte máis estreita non chega ós 300 metros, está ó sur e próxima á ermida de San Xoaquín, mentres que a ancha, duns 1400 metros, abarca desde o Frontón de Liñeiros ata a praia de Curro, a onde as embarcacións suben só na saseda do fluxo e refluxo da onda. A luz do faro elévase a 127 metros sobre o nivel do mar. A illa ten os seus pequenos acompañantes como o illote de A Freitosa, que é o maior, segúndolle en tamaño o Centolo Grande de 88 metros de altura arrodeado de outros de menor tamaño como o tamén chamado Centolo e dúas pedras que deben ser os bruños da parella. Outras pedras, máis ó oeste, cobren e descubren, formando arrecifes, con rompentes moi atractivas para o pescador a pulmón, pero moi perigosas.

Barrio de Canexol

Avda. de Orense, 50 - Teléf.: 986 883 931 - Fax: 986 880 095 - 36900 MARÍN (Pontevedra)

MARINER FORCE

QUICKSILVER

merCruiser

YANMAR

Embarcaciones
Motores marinos
Mantenimiento
Invernaje y guardería
Accesorios
Servicio técnico

Curiosamente o único illote que se molla con augas da ría é o Illote Sepultura de nome tan apropiado ó contexto de ricas lendas á luz das brasas lareiras. Non esquezamos unir tamén neste contexto, amén doutras moitas, a lenda da Laxe do Abade.

A extremidade norte da illa é punta Centolo e cara o NW atópase o maior saínte: punta Pasante ou Jobenco con restinga de pedras ata 200 metros. As dúas puntas conforman a enseada da Posiña, moi limpa de baixos, pero inabordable por pouca mar do norte que faga.

Baixando pola costa occidental chegamos ó Frontón de Liñeiros que é un saínte de 900 metros de fronte que presenta a costa entre as enseadas de Bastian del Val e Caniveliñas, terminando ó sur en punta Liñeiros ou Fontiñas. Está arrodeado por gran cantidade de pedras, formando arrecife a 200 metros da orella.

A enseada de Caniveliñas, reduce o ancho da illa a pouco máis de 200 metros formando practicamente un istmo. É bo abrigo para embarcacións contra os ventos do NE. A enseada remata no illote de a Freitosa, seguindo unha costa quebrada, alta e escarpada ata o cabo Rabo d'Égua, que é máis ó sur da illa. Desde aquí, deixando a Onza por estribor, arrómbase cara ó leste, sen perder de vista a perigosa pedra a Loba, chégase a Cabo Fedorento. Estas dúas puntas forman unha estupenda enseada, con praia, valendo de resguardo dos ventos do NE.

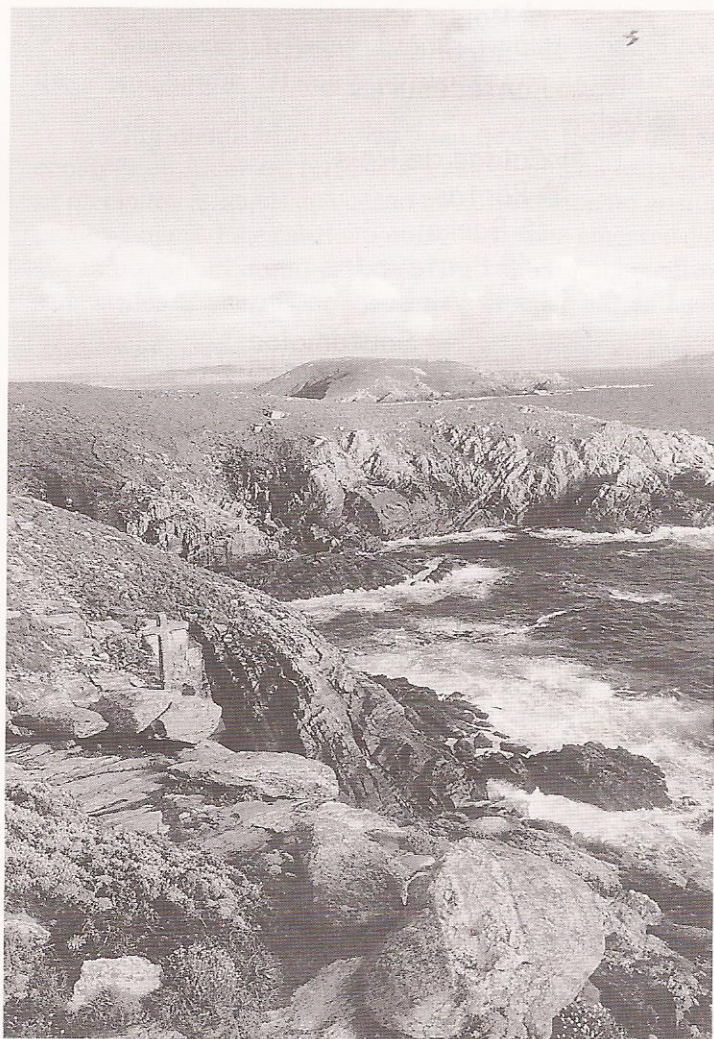
Neste último tramo da costa existe a fantasmal Cova do Inferno e a súa lenda asegura que foi perforada polos mouros, atravesando a illa de parte a parte. Túneles deste orixe existen por toda a costa galega, como o que temos na praia da Lapamán. Segundo relatan os máis vellos do lugar, este túnel iníciase nunha greta entre rochas e en liña recta, pasando por debaixo do chamado chalé de Picó, remata ó pé do Castelo de Ardán e no seu interior atópanse atrapadas as animas dos mouros arquitectos de tal obra, podéndose escoitar os seus tristes saloucos como rechouchíos dun manancial, se un apoia a orella sobre a pedra “ altar da Virxen ”, único punto apto para tal menester. De ser certas todas estas lendas, cabe deducir que por estes pagos deberon acampar máis mouros que na mourería granadina.

A parte oriental non presenta características acusadas, tendo o único amarradoiro de embarcacións, de pesca e

deportivas, e toda a parte lúdica da realidade turística de hoxe en día.

As visitas realizadas á illa por este servidor foron sempre en plan deportivo, practicando a pesca a pulmón ou á liña desde embarcación pero nun e noutro caso co obrigado lance á pesca en terra do polbo picante, a tortilla e o albariño. Este era o momento máxico do que se saía co íntimo convencemento de realizar a mellor colleita no mar.

A pesca facíase por fóra da illa, sufrindo as rompentes, onde a fugaz lubina brillante coma a prata e onde, máis alá dun velo azul, no fondo, o negro sargo vixía encovado.

Buraco do Inferno. Ons

COLABORA:

CONCELLO DE BUEU

